

firmit, et ejus fundamenta reassumpsit. Glos. in dict. l. *eam quam*, ubi Baldus hoc tenet expressè in spurio à patre instituto, et idem tenet Joan. de Imola in l. *si quis solidum*, D. *ad Trebell.* contra Nicol. de Neapol. qui tenebat contrarium. Advertetamen, quia cum præcipuum fundamentum Gloss. et Doctorum sit, quòd cum institutio non valeat quæ est initium, et caput testamenti, ut *Inst. de legat. §. ante hæredis*, et suprâ ead. *Part. tit. 5.* in summa, nihil in testamento scriptum valere debeat, l. *proximè*, D. *de his, quæ in testam. delent.* Attenta ista ratione, videtur quòd attento jure regni, de quo in l. 1. tit. 2. *de los testamentos*, lib. 5. *Ordin. Regal.* quòd illa opinio communis non procedat: cum velit dicta lex Ordinenti, quòd etiam deficiente hæredis institutione, legata, et fideicommissa debeantur, et licet illa lex dicat, *si el heredero no quisiere aceptar, etc.* idem videtur velle, etsi adire non potuerit propter incapacitatem, vel aliâs, sicut videris subintelligi in illo verbo substitutionis vulgaris, *si hæres non erit*; sive hoc eveniat ratione voluntatis, vel impotentia, cum eadem sit ratio, ut tradit Bart. in 3. §. fin. D. *de liber. et posthum.* ubi ponit exemplum in spurio instituto. Idem etiam quia substitutio in casu voluntatis includit casum impotentia, l. *Gallus*, §. *et quid si tantum*, D. *de liber. et posthum.* l. fin. secundum lecturam Rayn. et Bart. C. *de institut. et substit.* et dixi in l. 2. supra eod. in gloss. super verbo *esso mismo*: et quod dixi in filio spurio instituto, attenta æquitate canonica cap. *cum haberet, de eo, qui duxit in matr. quam poll. per adult.* quam etiam visa fuit sequi, l. 5. tit. 19. 4. *Part.* et ibi dixi, non procederet dicta communis conclusio, eo quòd sit capax respectu alimentorum, et ita tenet Alex. in dict. §. *hi qui solidum*.

(8) *Este que es rogado.* Et si conditio fideicommissi veniat post mortem gravati, tenentur hæredes gravati, vide per Bartol. in l. *sed si sic*, D. *de legat. 5.* et Alex. cons. 22. ad fin. 5. volum. et quid si dies cedat vivente fideicommissario, qui postea decessit ante aditionem, vel coactionem? vide l. *ille à quo*, §. 1. ubi Gloss. et Doct. D. *ad Trebell.* et l. *Seius Saturninus*, eod. tit.

(9) *La herencia.* Et an in restitutione talis fideicommissi veniant prælegata? Vide l. *Marcellus*, §. *quidam liberis*, et ibi Bart. et l. *Lucius*, §. *pluribus*, D. *ad Trebell.* et tetigi suprâ eod. in l. 12. et videl. *cum virum*, C. *de fideicom.* ubi Glos. distinguit, an prælegata præcedant fideicommissum, vel sequantur; quæ ibi communiter approbatur: et idem per Gloss. in dict. §. *quidam liberis*, ubi Alex. dicit istam esse communem opinionem. Et advertet, quòd eo casu, quo aliâs prælegata non veniunt in restitutione fideicommissi, ut est, quando facta fuit mentio de portione hæreditatis, ut in dict. §. *quidam liberis*; tamen quando major pars hæreditatis continetur in prælegatis, veniunt prælegata in fideicommissum, quia talia prælegata in effectu succedunt loco portionis hæreditatis, secundum Bart. in dict. l. *quid ergo*, la 2. per illum textum, D. *de legat. 1.* et in l. *ex parte*, §. *intestatus*, D. *famil. ercis.* et in dict. §. *quidam liberis*, Bald. in dict. l. *cum virum*, col. 2. et istam dicit esse communem opinionem Decius, consil. 254. incipit, *viso puncto*, ubi hoc eleganter extendit, etsi prælegata facta sint aliquibus, ut faciant de eis ad voluntatem suam; vide ibi per eum; debita tamen à testatore hæredi, licet prælegentur, non veniunt in restitutione fideicommissi, nisi specialiter dicatur, et tunc quarta Trebellianica ad alia debita sufficiat, ut in l. *Lucius*, §. *maritus*, D. *ad Trebell.* Donationes verò, etiam quæ morte defuncti confirmata fuerunt, non veniunt in restitutione fideicommissi, l. *sequens questio*, D. *de legat. 2.* nisi sint testamento confirmata, vel sit specialiter dictum: quod verò datur hæredi, causa conditionis implendæ, non venit in tali restitutione, l. *qui hæredi*, §. 1. et ibi Bart. D. *de condition. et demonstr.* et quid in donatione inter vivos, quæ fit filio, vide per Bald. in dict. l. *cum virum*, versic. *quæro, nunquid in substitutione*: hodie per l. 17. in *Ordin. Tauri*. in tertio teneret donatio facta filio in potestate, ut dixi in l. 5. tit. 4. 6. *Part.* unde non veniret in restitutione fideicommissi. Item non veniunt in restitutione fideicommissi ea, quæ quis iudicio defuncti non percepit, l. *cum quis*, et ibi Bartol. D. *de dot. præleg.* et non veniunt, nisi ea, quæ quis habet ex ultima voluntate, l. *uxorem*, §. *testamento*, D. *de legat. 5.* et per Jason. in dict. l. *cum virum*; venit tamen, quòd hæres debeat defuncto, vide l. penult. in princip. D. *ad Leg. Falcid.* Quid autem de eo, quod capitur ex substitutione vulgaris, pupillari, vel exemplari, compendiosa, vel ex jure accrescendi? Vide per Bartol. in dict. l. *Marcellus*, §. *quidam*: ubi etiam vide per Paulum de Castr. quid si captum sit ex alio fideicommissio universali;

et adde, quod notat Bart. in l. *liberto §. filium*, D. *de annuis legat.* et Decius consil. 80. incipit, *visis duobus consiliis*, et Bartol. in l. *ita tamen*, §. *qui suspectam*, D. *ad Trebell.* Bald. in l. *ex tribus C. de inoffic. testam.* et in dict. l. *cum virum*. Et an veniat hæreditas delata servo hæreditario? Vide l. *quidam ita*, §. *si quis*, D. *ad Trebell.* et an veniat fructus percepti, jacente hæreditate? Vide per Gloss. in l. *in fideicommissaria*, D. *ad Trebell.* et Glos. in l. *in fideicommissi*, in princip. in verbo *non lucrum*, D. *de usur.* et per Alex. in dict. l. *in fideicommissaria*, col. 5. ubi concluditur, quòd venient tales fructus in restitutione fideicommissi: et vide in materia regulam, quam ponit Bart. per Glos. ibi in l. *si patroni*, D. eod. et eod. tit. 1. *debitor*, §. fin. et an veniat dos per patrem data, vel promissa filia? Vide l. *à filia*, et ibi Paul. de Castr. D. eod., et vide omninò, quòd notat Bart. in l. *Scævola*, D. eod. An autem veniat, quòd ex pacto de revocando hæres habuit? Vide per Decium, consil. 258. incipit, *proponitur, quod nobilis domina*, col. fin. ubi consuluit, quòd sic; quia facta recuperatione, dicuntur esse apud hæredem ex causa prima, allegat Bart. in l. *in diem*, D. *de aqua pluvia arcend.* debet tamen fideicommissarius, secundum eum, solvere pretium, quòd dedit hæres, quia videtur remisse de suis pecuniis, prout in dubio præsumitur, ut notat Bart. per illum textum in l. 2. C. *pro socio*: et an, quæ reperuntur in hæreditate gravati, præsumantur fuisse hæreditatis, quæ fuit relicta per fideicommissum, tangit Socinus consil. 249. col. fin. 2. vol. incipit, *materia presentis consultationis*, faciunt notata per Andream de Isern. *de controvers. inter mascul. et femin. de beneficio*, columna. fin. et per Speculator. tit. *de locat.* §. *nunc aliqua*, versic. 59. et 62. et quæst. 76. et quæ Decius consil. 146. 5. dubio, et Alexand. consil. 55. col. 8. 4. volum. Socinus, consil. 167. antepen. et penult. columna. 2. volum. Et an id, quod filius percepit, agens ad supplementum legitimæ, computetur in eo, quòd sibi debet restitui jure fideicommissi? Vide Bartol. quòd sic, per textum ibi in l. *liberto §. filium*, D. *de ann. legat.*

(10) *Al otro.* Et si vivente fideicommissario fideicommissum sit delatum, transmittitur ad hæredes, secundum Bart. qui bene hanc conclusionem probat, et sequuntur ibi Doct. in l. *cum filio*, in princip. D. *de legat. 1.* et limita, et intellige, ut per Bart. et Paul. de Cast. in l. *quidam ita*, in princip. ubi bonus textus, D. *ad Trebell.* Fideicommissum vero conditionale ante eventum conditionis non transmittitur, ut in l. unic. §. *si autem sub conditione*, C. *de caduc. tollend.* quòd etiam Gloss. in l. unic. C. *de his, qui ante apert. tabul.* voluit procedere, etiam si esset de liberis ad liberos; et ita communiter tenetur contra Glossam, quæ contrarium voluit in l. *is cui*, §. fin. D. *de acion. et obligation.* ut adducit Bald. in l. *si in personam*, C. *de fideicommiss.* et Guilliel. Benedict. in repet. cap. *Raynultius*, super verbo *si absque liberis*, la 2. in tractatu *fideicommissaria substitutionis*, folio totius repetition. 542 col. 2. non potest tamen jus fideicommissi universalis cedi, et delegari; et sic procuratori in rem suam non potest fieri restitutio fideicommissi, ut probatur in l. *si mulier ita dotem §. ex asse*, D. *de jure dot.* Dicit tamen Angel. in l. *apud Julianum §. utrum*, D. *ad Trebell.* et sequitur Paul. de Castr. in l. *restituta*, in princip. eod. tit. quòd procurator in rem suam, ut cessionarius, cui fideicommissarius cessit jura sua, bene potest petere, ut cedenti fiat restitutio ad commodum cessionarii, licet non possit petere, ut fiat sibi, per dict. §. *si ex asse*, et quòd ita obtinuit Bononiæ. Advertet tamen, quòd de equitate juris canonici, ut inferius tangam, non videtur opus esse aliqua actuali verbali, vel reali restitutione fideicommissi: imò illo fideicommissi cedente, hæreditas transit ipso jure in fideicommissarium substitutum, ut est textus, et ibi ad hoc ponderavit eum Bald. columna. 6. in cap. *in presentia, de probat.* et secundum hoc jura jam competentia fideicommissario, cedenti, transirent in cessionarium, qui posset petere, ut actualiter sibi tradatur. Cogita tamen, quia per hoc non videtur recedendum à dispositione dicti §. *ex asse*. et à doctrina Angel. ad quòd faciunt dicta Paul. de Cast. in l. *qui ita*, §. *ad Trebell.* super glossa, quæ incipit, *ergo*: procuratori tamen fideicommissarii habenti ad hoc speciale mandatum, bene potest fieri fideicommissi restitutio; et tunc jura recta via in fideicommissarium transeunt, nec momento resident apud procuratorem, dict. l. *qui ita*, §. 1. D. *ad Trebell.*

(11) *La quarta parte.* Hæc vulgo dicitur Trebellianica, quæ inducta fuit per Senatusconsultum Pegasianum, ut in §. *sed quia*, *Inst. de fideicommiss. hæred.* et de ista habetur D. et C. *ad Trebell.* et in cap. *Raynultius, de Testam.* et cap. *Raynaldus*: de hac etiam habetur in

l. fin. tit. 11. infra ead. *Part.* ubi vide, quæ in materia hujus quartæ, Deo dante, dicam.

(12) *Apremiar el Judgador.* Et sic, iudicis officio fit ista coactio, ut est in §. *quia autem*, *Inst. de fideicommiss. hæredit.* l. *quia poterat*, D. *ad Trebell.* quòd si adiret spontè, cogeret hæreditatem restituere actione directa, vel utili ex eo testamento, Gloss. in l. *restituta*, §. 1. D. *ad Trebell.* et in l. *ex ea*, C. eod. tit. Bartol. in l. *legatarius*, §. 1. et in l. *non est cogendus*, D. *ad Trebell.* et quando servus institutus posset cogere hæredem adire, vide distinctionem Bart. in l. *si res aliena*, §. *servus*, D. *ad Trebell.* et hæres, qui coactus adivit, potest cogere fideicommissarium, et ejus hæredem, ut hæreditatem recipiat: et si hæredem non reliquit, bona vendi debent, et creditoribus assignari, l. *si postulante*, in princip. D. eod. hæres namque debet manere sine incommodo, l. *quia poterat*, eod. tit. ubi etiam habetur, quòd hæres; qui coactus adit, non habet quartam Trebellianicam, adde l. *ita tamen*, §. *qui suspectam*, D. eod. et ab illa l. *quia poterat*, usque ad l. *ex facto*, videbis multa circa istam coactionem hæredis, et in l. *nam quod*, §. *qui compulsus*: videas per Paul. de Castr. usque ad quòd tempus possit pœnitere recusans adire, ut possit habere hanc quartam, et legit illum §. sub l. *apud Julianum*. An autem, qui coactus addit, non solum perdat quartam, sed etiam jus dicendi fideicommissum esse nullum? Videtur de mente Bart. in dict. l. *apud Julianum*, §. *si de testamento*, D. *ad Trebell.* quòd etiam perdit istud jus dicendi nullum; quòd Paul. de Castr. dicit ibi esse singulare, si tamen esset verum, et de veritate hujus dicti dicit se dubitare, et non decidit. Tu vide illum textum, nam ex eo deciditur ista questio, meo iudicio, ut licet hæres coactus adeat, adhuc possit dicere de nullitate fideicommissi. Hodie verò in regno isto propter dispositionem l. 1. *Ordinam.* tit. 2. lib. 5. l. 1. ex ipsa lege, hærede nolente adire, vel repudiante, hæreditas vadit ad substitutum fideicommissarium, unde cessabunt hodie istæ subtilitates, et anfractus juris communis super coactione hæredis adire nolentis, ut illi circuitus inanes, in quo dicta l. Ordinenti sequuta fuit æquitatem juris canonici, de qua dixi suprâ in gloss. super parte *al otro*; secundum quam æquitatem, ut dicit Guilliel. Benedict. in dict. vers. *absque liberis*, iudicatur Parlamento Tolosæ; erant etiam de jure antiquo aliqui casus, in quibus actiones transibant in fideicommissarium, etiam absque alia restitutione, quos vide in l. penult. §. *cum autem*, et ibi per Gloss. C. *ad Trebell.* et per Alexand. in l. 1. §. *sed et quotiens*, D. eod. in quibus, neque etiam in aliis hodie de jure regni non transit possessio, nisi restitutione facta, Gloss. in dict. §. *sed et quotiens*, cum aliis allegatis per Bald. in dict. l. penult. in quæst. fin.

TITULO IV.

DE COMO LOS HEREDEROS PUEDEN AUER PLAZO PARA CONSEJARSE, SI TOMARAN AQUEL HEREDAMIENTO EN QUE FUERON ESTABLECIDOS HEREDEROS, O NON; E COMO SE DEUE FAZER EL INVENTARIO. OTROSI, COMO DEUE SER LA MUGER GUARDADA DESPUES DE MUERTE DE SU MARIDO, QUANDO DIZEN QUE FINCO PREÑADA DEL.

Peligros, e trabajos muy grandes a las veces vienen a los herederos, quando son dañosas las herencias en que fueron establecidos: e mayormente, si las debdas, e las mandas, que son a pagar, son mayores, e montan mas, de quanto vale el heredamiento. E por desuiar los herederos deste peligro, e deste daño, touieron por bien los Sabios antiguos, que pudiesen ante auer consejo, que rescibiesen la heredad, si les era pro, o daño en tomarla. Onde, pues mostramos en los titulos ante deste, de como los herederos pueden ser establecidos en los testamentos, queremos aqui dezir, de como pueden demandar plazo, para demandar consejo, si rescibiran la heredad en que los establescie-

ron (a). E mostraremos que cosa es este plazo. E a que tiene pro. E quien lo puede demandar. E a quien. E quando. E quanto tiempo deue ser otorgado, para tomar consejo. E en que manera deue tomar la herencia del finado, si el entendiere que le es prouechosa; o desecharla, si la non quisiere.

(a) Como el beneficio de inventario, que se explicará en las leyes siguientes desde la 5.ª, es mas seguro y mucho mas ventajoso que el derecho de deliberar de que aquí se trata, no creemos que este derecho tenga uso alguno, pues que todos los herederos se aprovechan del beneficio expresado.

TITULUS VI.

LEY I.—Que cosa es el Plazo que el heredero deue auer para consejarse, si tomara la herencia, o non; e a que tien pro, e quien lo puede demandar, e quien non.

Deliberare in latin, tanto quier dezir en romance, como auer ome acuerdo por si mismo, o con sus amigos (1), si es bien de fazer aquella cosa, sobre que tomo plazo para aconsejarse. E tiene grand pro (2) este delibramiento a los que son establecidos por herederos en testamento de otro, e aun a los otros (3) que han derecho de heredar, por razon de parentesco, los bienes de alguno que muriesse sin testamento. Ca en tal plazo como este pueden ver, si tomando la herencia, les viene ende pro, o daño. E deuen demandar los herederos plazo para esto, al Rey o al Juez del lugar, do es la mayor partida de la herencia (4) del finado. E este plazo deuen demandar, ante que se otorguen (5) por herederos de palabra, o de fecho. Otrosi les pueden pedir, que les fagan mostrar las cartas (6), e los escritos, que pertenescen a la herencia, porque ellos se puedan mejor consejar. E estas cosas, dezimos, que pueden pedir los herederos, quantos quier que sean, vno, o muchos. Fuera ende, si alguno dellos fuere siervo (a) (7) de otro. Ca el que tal fuesse, non lo puede fazer; ante lo deue demandar su señor por el. Otrosi, quando alguno de los herederos fuesse menor de veynte e cinco años (8), non podria el demandar por si tiempo para demandar, e auer este consejo; mas deuelo demandar por el, aquel que lo ouiere en guarda.

(a) Respecto á la esclavitud véase nuestra nota 1.ª á la L. 6, tit. 4 de esta Partida.

LEX I.—Deliberare idem est, quòd cum amicis consilium, an recipiat hæreditatem, quis habere; et prodest, ut informetur deliberans, an sit ei lucrosa, vel damnosa hæreditas, quoniam deliberationem potest habere is, cui hæreditas est delata; sed si servus est institutus, ejus dominus petere debet deliberationem, et si minor, ejus curator: et debet peti ante aditionem hæreditatis. Hoc dicit.

(1) *Con sus amigos.* Sequitur dicta Azon. in summa C. *de jure deliber.* col. 1. vers. *deliberare*.

(2) *Grand pro.* Deliberatio indidicissus hominum colares refranat, et à malo iudicio retrahit, cap. *anteriorum*, in princip. et ibi Archid. 2. quæst. 6. et in authent. *de appellat. et intra quæ tempor.* collat. 4. in princip. et vide Aristot. 6. *ethicor.* cap. 7. et dicit Bald. in l. *cum precum*, C. *de liber. caus.* quòd ubi præcessit deliberatio, præsumitur, quòd confessio fuit facta ex certa scientia, adde Bald. in l. *accusationem*, col. 5. C. *de accusat.* et Gloss. in cap. *si quis iratus*, 2. quæst. 5. dicentem per textum ibi, quòd ibi non erratur ubi ex deliberatione aliquid fit.

(3) *A los otros.* Idem dicit in fideicommissario universali, in quem transeunt omnia onera, secundum Bart. et Paul. de Cast. quem vide

in l. 1. §. *ait Prætor*, D. de jur. deliber. licet legatario non datur, ut ibi dicit Glossa.

(4) *La mayor partida de la herencia*. Nota hoc, quia non ita bene aperiebatur per II. juris communis, quod terminus ad deliberandum peti debeat coram iudice, ubi est major pars hereditatis, facit l. *si fideicommissum*, in princ. D. de iudic.

(5) *Ante que se otorguen*. Adde l. *si curatoris*, C. de jur. deliber.

(6) *Las cartas*. Intelligit tam de debitis, quam de creditis, et ut exhibeantur instrumenta creditorum hereditatis, fiet proclama, ut infra tale tempus exhibeantur, ut hæres deliberans possit inspicere, ut dicit Gloss. Bart. et Paul. in l. *Aristo*, D. eod. et post terminum non audientur creditores, si non exhibuerint, l. 1. §. *cum dicitur*, D. *si cui plus quam per leg. Falcid.* et facit secundum Angel. in dict. l. *Aristo*, quod si actor in libello faciat mentionem de aliquibus instrumentis, possit petere reus, ut illa exhibeat, ut deliberare possit; et quod aliàs non tenebitur respondere: et est practica Innoc. in cap. 1. *de probat.*

(7) *Sieruo*. Et si delata sit hereditas monacho, Abbas, et non monachus petet tempus ad deliberandum; cum jura loquentia in servis, locum habeant in monachis, secundum Innoc. in cap. *cum olim*, de privi. maximè quia et Abbas solus potest adire hereditatem sine monacho, ut notat Innoc. in cap. 1. *de probat.* in fin. glossæ magnæ, Paul. de Castr. in l. 1. D. de jure deliber.

(8) *Menor de veinte e cinco años*. Non ita bene expressum reperies de jure communi, nam l. *ait Prætor*, D. eod. loquitur in pupillo, et non in adulto: imò videbatur, quod sicut adultus per se potest adire hereditatem, ut in l. *puberem*, C. de jure deliber. l. 15. infra eod. in fin. ita etiam posset petere terminum ad deliberandum: unde videtur, quod ista lex debeat intelligi in adulto habente curatorem, l. *si curatorem*, C. de integritate rest. minor. nam si non haberet, sicut posset adire, posset etiam à iudice petere tempus ad deliberandum.

LEY II.—Quanto tiempo deue ser otorgado por plazo a los herederos, para auer el consejo sobredicho.

Un año (1) de plazo puede el Rey dar a los herederos, en que se aconsejen, si quisieren tomar la herencia, en que son establecidos, o non; mas los otros Juezes les deuen dar nueue meses (2). Pero si entendieren, que en menor tiempo se podría acordar, bien les pueden menguar este plazo, dandoles cient dias (3) a lo menos (4). E si por auentura alguno de los herederos muriesse, ante que se cumpliesse el plazo que les era puesto (5), aquel tiempo que le fincaua (6) despues de su muerte, deuelo auer su heredero, para consejarse. Pero si se muriesse despues del plazo (7), ante que se otorgasse por heredero, si este atal era extraño, el su heredero non aura derecho ninguno en la herencia, sobre que el finado auia tomado plazo para consejarse. Mas si aquel que fino descendiesse de la línea derecha (8) del testador que lo establecio por su heredero (9), estonce su heredero puede auer la herencia; maguer aquel a quien heredaua, sea muerto despues del plazo que le fue dado (10) para consejarse.

LEX II.—Quando tempus deliberandi petitur à Rege, Rex concedit annum; sed si petatur à iudice loci, ubi est major pars bonorum hereditatis, indulget novem menses, vel minus, si sibi visum fuerit; non tamen minus, quam centum dies: et si hæres intra tempus deliberationis indultum moritur, ejus hæres habebit reliquum tempus, quod superest. Si verò post tempus illud moritur, si non erat mortuus de liberis, ejus hæres repellitur; si autem erat de liberis, admittitur hæres ejus, tempore lapsu non obstante. Hoc dicit.

(1) *Vn año*. Ortum habet à l. fin. §. *et hæc quidem*, C. de jure deliber.

(2) *Nueve meses*. An procedit hoc, etiam si hæres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendum bonorum possessionem dabatur

annus, ut in l. 1. per totum, et in §. *largius*, D. de successor. edict. et jubetur iudici in præfatione hujus termini imitari prætoris edictum, ut in l. *si quis instituitur*, §. 1. D. de hæred. instituend. Doct. communiter velle videntur, quòd non possit minus anno dari liberis, ut tradunt Alexand. et Jas. in rubric. C. de successor. edict. sed Ludov. Roman. in l. *quandiu institutus*, D. de acquir. hæred. et consil. 495. incipit, *in casu consultationis propositæ advertendum*, vult, quod non habita distinctione inter hæredem suum vel extraneum, hodie tantum dentur novem menses, per textum in l. fin. §. 13. vers. *sed quid quidam*, C. de jure deliber. Ad quem textum respondet Alexandr. et Jason, ubi supra, quòd loquatur in extraneo hærede, videtur de mente hujus legis Partitarum, quòd tam hæredi de liberis, quam extraneo tantum assignentur novem menses, et non annus ille, qui dabatur de jure prætorio; ex eo quia ista lex, ut patet ex fine, loqui videtur in utroque, et quia istæ II. Partitarum non curarunt de illis bonorum possessionibus inductis à jure prætorio.

(3) *Cient dias*. Adde l. *itaque*, D. eod. sed an post lapsum termini assignari poterit, si adhuc vivat, adire? Textus cum glossa est, quòd non, in l. *quandiu institutus*, D. de acquir. hæred. licet nullo assignato termino perpetuo possit adire, l. *licet*, C. de jure deliber. Gloss. in l. *eum antiquioribus*, C. eod. et tenet Azo in summa ejusd. tit. Bald. in dict. l. *licet*. In hoc tamen die latius, quòd si iste terminus assignetur ad petitionem filii exhereditati, servandum est, quod habetur in l. *scimus*, §. *illud*, C. de inoffic. testam. si vero ad petitionem creditorum, tunc post tempus præfixum videtur adire, ut in l. *scimus*, §. *peult*, C. de jure deliber. dixit tamen in hoc Bald. in rubric. C. de successor. edict. unum verbum singulare, quòd hoc non prodest omnibus, sed solum creditoribus, ad quorum petitionem est terminus assignatus, argument. l. *de ætate*, §. *qui tacuit*, D. de interr. actio. vers. *contumax autem*, et l. fin. Tene menti hoc dictum Baldi; non enim reperio Doctores ibi, qui in hoc ei contradicant: si vero terminus statuatur ad petitionem substituti, tunc elapso termino videtur hæres repudiasse, seu habetur pro repudiante, ut in dict. l. *quandiu*, et ibi Gloss. et Bart. et idem Bartol. in l. *si quis suus*, D. de jure deliber. et in l. *filii mater*, D. ad Tertul. Adverte etiam, quòd si hæres sit de liberis, videtur, quòd ex lapsu termini sibi præfixi ad deliberandum, non excludatur à successione per istam legem Partitarum in fine ubi dicam. Quid autem si motu proprio hæredis, et non ad instantiam alterius petita esset dilatio ad deliberandum; Cynus, et Fulg. in l. fin. vers. *sin autem hoc*, C. de jure deliber. dicunt, quod tunc procedet ille textus, scilicet, quod habetur pro adente elapso termino; quod limita, et intellige, et per Alexand. ibi, quando tempus ad deliberandum fuit datum integrum, secus si fuerit per iudicem abbreviatum; quia tunc secundum eum, etiamsi datum esset ad instantiam substituti, non videretur repudiare, vide ibi per eum, qui et aliis modis etiam dictam limitat conclusionem. Adverte etiam, quòd si hæres dicat, *credo hereditatem esse respuendam*, si cum his verbis transeat cursus trium mensium, inducitur repudiatio, vide in l. fin. in princ. cum Gloss. ibi, super verbo *melius*, et ibi Bart. et Paul. et Alexand. C. de jure deliber.

(4) *A lo menos*. Innuit, quòd iste terminus non possit per iudicem abbreviari; non enim hæres sunt præcipitandi, ut in l. 1. §. *largius*, D. de successor. edict. et ita tenet Bart. in l. *si quis instituitur*, D. de hæred. instituend. dicens, quòd ex hoc mille processus devastabuntur: et Bartolum sequitur ibi Joannes de Imol. et idem tenet Bart. in l. *quandiu institutus*, D. de acquir. hæred. quòd tamen limita, et intellige, ut procedat quoad habendum hæredem pro adente, vel repudiante, juxta id quod dixi in glos. præcedenti; sed quoad hoc, ut curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terminus posset præfigi, ut l. 1. §. *largius*, vers. *sane*, D. de successor. edict. l. *si curatis*, C. de jure deliber. et tenent Doct. communiter, ubi etiam Jason. et Alexand. in rubric. C. de successor. edict. ubi Alexand. et Decius volunt, quòd ex causa possit iudex etiam istum terminum abbreviare, ex regula, quam tradit Bart. in l. 2. D. de re judic. cap. *cum sit Romana*, ubi etiam Decius, *de appellat.* et causa posset esse, si aliquid celeritatis requiret, ita ut hæredis longa deliberatio damnum afferat; ut si jussus sit hæres dare alicui alimenta ex die postquam hereditatem adierit, qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, ut etiam tradit Bart. in dict. l. 2. et satis hoc placet.

(5) *Que les era puesto*. Idem dic, etsi nullus terminus esset à iudice datus; tunc enim succedit respectu transmissionis juris adendum

annus legalis, de quo in l. *cum in antiquioribus*, C. de jure deliber. et ibi Gloss. in verbo *meruerit*, quæ communiter approbatur. Sed pone, quòd aliquis sciens hereditatem sibi delatam, stetit per decem menses, quibus neque adivit, neque repudiavit; qui tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petiit à iudice dilationem ad deliberandum, juxta terminos hujus legis, et sic iudex dedit ei novem menses; vel centum dies; numquid infra istum terminum à iudice præfixum, licet annus legalis sit elapsus, transmittit jus adendum ad suum hæredem, ut hic dicit? Baldus in dict. l. *cum antiquioribus*, in 5. quæstione, determinat, quòd sic; ubi idem tenet Paul. de Cast. et idem Paulus in l. fin. §. final. C. de jure deliber. Jason. tamen ibi tenet contrarium, dicens in contrarium esse textum clarum, et apertum in dict. l. *cum in antiquioribus*, ibi cum dicit: *ita tamen, ut unius anni spatium eadem transmissio fuerit conclusa*, junctis præcedentibus, in quibus Imperator loquitur etiam quòd novum spatium est impetratum à Principe, vel à iudice: et ita dicit, quòd tenuit expressè Raphael. et Alexand. in l. fin. §. fin. ubi dicit Alexand. in fine glossæ, in verbo *minime positam*, in dict. l. *cum in antiquioribus*, hoc ita voluisse. Tu tene menti istam legem Partitarum, quæ videtur approbare dictum Baldi, et Paul. cum nullum mentionem faciat, quòd transmissio ista concludatur anno; et quia dicta l. *cum in antiquioribus*, non clarè, et apertè, ut dicit Jason. est contra dictum Baldi; imò vult illa lex, quòd, etsi dilatio major anno detur à iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri, ex notatis per Bartolum in l. 2. D. de re judic. et per Abbatem in cap. 1. col. 2. de dilation. sicut etiam posset minuire ex causa, ut dixi supra in gloss. super parte *alomenos*, tamen respectu transmissionis, non poterit prorogari annus ille per dictam legem: non verò negat illa lex, quòd si beneficium iudicis jungitur cum beneficio legali, procedat dictum Baldi.

(6) *Que le fincaua*. Et sic, si fuerunt assignati centum dies, et decessit hæres post quinquaginta, hæres ejus poterit adire intra alios quinquaginta, et non postea; quia ubi habetur terminus à iudice ad deliberandum, non est tractandum de termino legali anni, et tantum transmittitur residuum illius temporis, quòd defunctus à iudice habuit, ut etiam declarat Paul. de Cast. in dict. l. *cum in antiquioribus*, ubi etiam vult Gloss. in verbo *meruerit*.

(7) *Despues del plazo*. Intelligit de dilacione à iudice statuta, vel si non fuit statuta, de annali dilacione à die scientiæ delatæ hereditatis, juxta dict. l. *cum in antiquioribus*, C. de jure deliber. et nota, quòd vehementer opinio habetur pro scientia, l. in summa, §. *idem Labeo*, et l. 2. D. de aqua et aqua plu. arend. licet ei non congruat diffinitio scientiæ, quæ tunc habetur, cum quis novit causas, et principia usque ad elementa, ut tradit Aristot. in princ. *Metaphys.* ita Angel. in dict. l. *cum in antiquioribus*.

(8) *Descendiesse de la línea derecha*. Nam hereditatem suorum parentum ex paterna, vel materna linea, quilibet de liberis perpetuò potest transmittere, etiam ignorans delatam sibi esse hereditatem, l. *licet*, C. de jure deliber. et l. unic. C. de his qui ant. apert. tabul. Et adverte cum hic dicit, *descendiesse*, nam ex hoc videtur decidere quæstionem illam, an liberi transmittant hereditatem ad ascendentes, ex dispositione dictæ l. unic. de qua per Gloss. in l. 2. ad Orficiam. quæ voluit, quòd transmitteretur etiam ad ascendentes: sed communiter Doctores tenent contrarium ibi, et in dict. l. unic. et in l. *si infanti*, C. de jure deliber. et hoc quando transmissio consideratur ex potentia sanguinis, ut est in casu hujus legis, et dictæ l. unic. nam si esset ex potentia suitatis, filius suus hæres nedom transmitteret hereditatem patris ad matrem, vel alios ascendentes; imò etiam ad quoscumque hæredes extraneos, ut in l. *apud hostes*, ubi Gloss. C. de suis, et legit. hæred. Bartol. et Alexand. in l. *si infanti*, et alii multi relati à Decio consil. 331. col. 3. incipit, *pro resolutione causas propositi*, et consil. incipit, *antiqua*; et satis nota.

(9) *Su heredero*. De filio, vel alio ab eo descendenti intellige, qui etiam debet esse hæres; nam si esset exhereditatus, licet esset de liberis, non fieret in eum ista transmissio, Gloss. et Doct. in dict. l. unic. et propterea ista lex dixit, *su heredero*. Item intellige, de liberis legitimis, et naturalibus; nam ad adoptivos non fit hæc transmissio, neque ad naturales non legitimos, quia appellatio liberorum in legali dispositione, non refertur ad naturales, l. *generaliter*, C. de institut. et substitut. secundum Angelum in dict. l. unic.

(10) *Muerto despues del plazo, que le fue dado*. Tenet perpetuò

menti istam legem, quæ vult, quòd ille qui est deliberis testatoris, etsi decedat post terminum sibi à iudice præfixum ad deliberandum, non per hoc censetur exclusus ex lapsu termini; imò, et adhuc transmittit jus adendum ad suos descendentes ex potentia sanguinis, prout hic habetur, et in dict. l. unic. C. de his qui ante apertas tabul. et sic ista lex Partitarum in hoc videtur adversari dictis Azon. C. de jure deliber. in summa, col. 3. vers. *præter hæc sciendum est*, et Gloss. in dict. l. *cum in antiquioribus*, super parte, *beneficio*, ubi Gloss. dicit, quòd suus, seu qui est de liberis testatoris, perpetuò adit, et perpetuò transmittit ad liberos suos, ut in l. unic. §. *in novissimo*, C. de caducit. tollend. et in dict. l. unic. hoc ita dicit Gloss. nisi repudiavit, vel certum tempus adendum hereditatis non præteriiit, per textum, quem Glossa allegat in l. *quandiu institutus*, D. de acquir. hæred. Bartol. etiam in l. *ex militari*, §. 1. D. de testam. milit. quando terminus ad deliberandum est estatutus à iudice, vult idem esse in suo, quòd in extraneo; ubi verò nullum tempus est estatutum, tunc dicit ipse, quòd remanet differentia inter suum, et extraneum, quia suus ad quoscumque, et quocumque transmittit, extraneus infra annum tantum: et idem vult Alexand. in dict. l. *cum in antiquioribus*, num. 4. Et sic tam Gloss. quam Doctores distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, ut annus, de quo in dict. l. *cum in antiquioribus*, ut tunc suus, vel qui est de descendenti perpetuò transmittat, etiam elapso anno illo: vel an sit terminus statutus à iudice, et tunc etiam in suo procedat, ut elapso termino habeatur pro adente, vel repudiante, secundum quod habetur in dict. l. *quandiu*, cum gloss. et dixi supra super gloss. in verbo *cient dias*; et ut dixi, tam Gloss. quam Doctores moventur per textum in dict. l. *quandiu*, intelligentes eam tam in suo, quam in extraneo: et ut in ista lege Partitarum vides, deciditur contrarium; imò, quòd in hoc sit differentia inter suum, seu descendentem testatoris, et extraneum. Ludovic. verò Roman. quem etiam refert Alexand. in dict. l. *cum in antiquioribus*, in l. *ventri*, D. de acquir. hæred. relinquebat cogitandum, an decisio Bartoli in dict. l. *ex militari*, sit vera, et adducebat contra Bartol. quia licet filius petiisset terminum ad deliberandum, potuisset illi renuntiare, et venire recta via per facultatem adendum sibi perpetuò concessam, l. *sum*, juncta l. *licet*, C. de jure deliber. ergo hæres ejus debet etiam idem posse facere, quia est ejusdem conditionis, cujus erat transmittens, l. *si quis filium*, §. 1. D. de acquir. hæred. et idem tenet Fulgosius, ubi vide Jason. in l. *qui se patris*, C. unde liber. et vide per Jasonem, in l. fin. C. de repud. hæred. in 9. limitat. et dictis Roman. satis favet ista lex Partitarum; menti igitur eam commenda. Et non potest dici, quòd in hoc corrigat aliquam legem juris communis, dicta enim l. *quandiu*, licet indistinctè loquatur, non tamen exprimit de suo hærede, seu de descendente, qui perpetuò potest adire, et transmittere: et quatenus dicta glossa, et Doctores intelligebant eam etiam in tali suo hærede, reprobat hic per istam legem.

LEY III.—Como, mientras durare el plazo en que se deue consejar el heredero, non puede vender, nin enagenar ninguna cosa de la herencia.

Vender, nin enagenar (1) ninguna cosa de los bienes del testador, non deue (2) el heredero, mientras durare el plazo que le fue otorgado para acordarse. Fuera ende, si lo fiziesse por mandado del Juez por alguna razon derecha. E esto seria, como si mandasse vender alguna cosa, que fuesse menester para enterramiento (3) del finado, o para goernar su compañía, o para reparar, o fazer las casas; o para labrar la heredad (4), si entendiere que es menester, o que se menoscabarian, si assi non lo fiziesse; o si ouiesse a pagar algun debdo a dia cierto, e si non caeria porende en alguna pena; o si acaesciesse que ouiesse de fazer alguna cosa otra, que si la non fiziesse, que vernia porende daño, o menoscabo, a los herederos que ouiesse de auer la herencia.